

Nr 109.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag till barnmorskeläroanstalterna; given Stockholms slott den 6 mars 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Gunnar Hedlund.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Den extrakurs, som sedan budgetåret 1944/45 anordnats vid barnmorskeläroanstalten i Göteborg föreslås indragen fr. o. m. hösten 1953. Vid läroanstalten i Stockholm föreslås utbildningen skola tills vidare upprätthållas i nuvarande omfattning.

Efter avslutandet av januarikursen 1954 avses utbildningen vid göteborgsanstalten skola liksom vid stockholmsanstalten utformas som påbyggnad till tvåårig allmänutbildning i sjuksköterskeskola. Två av de fyra repetitionskurserna föreslås förlängda från två till fyra veckor för att bereda barnmorskor i öppen vård utbildning i mödravårdsfrågor. Samtidigt förordas, att den sociala mödravårdskursen i Stockholm indrages.

Vidare föreslås bl. a. viss omläggning av den läkarutbildade lärarpersonalens vid stockholmsanstalten sammansättning och undervisningsskyldighet m. m.

I anledning av nytt avtal med Stockholms stad angående upplåtelse av lokaler m. m. för barnmorskeläroanstalten där, vilket avtal gäller t. o. m. den 31 december 1955, föreslås en höjning av omkostnadsanslaget. Elevstipendierna föreslås, inom ramen för anvisade medel, höjda från 100 till högst 200 kronor.

Avlönings- och omkostnadsanslagen för anstalterna beräknas till 196 000 (+ 4 000) kronor resp. 259 800 (+ 31 000) kronor.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under elfte huvudtiteln, punkterna 102 och 103, föreslagit riksdagen att, i avbiddan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1953/54 beräkna *dels* till Barnmorskeläroanstalterna: Avlöningar ett förslagsanslag av 215 000 kronor, *dels ock* till Barnmorskeläroanstalterna: Omkostnader ett förslagsanslag av 300 000 kronor.

I samband med min preliminära anmälan av dessa anslagsfrågor erinrade jag om att nu gällande avtal mellan medicinalstyrelsen samt städerna Stockholm och Göteborg angående upplåtelse av lokaler för barnmorskeläroanstalterna i resp. städer m. m. godkänts av Kungl. Maj:t genom beslut den 3 februari 1950. Avtalet med Stockholms stad hade av staden uppsagts och utlöpt den 31 december 1952. Enligt vad jag inhämtat påginge förhandlingar dels med Stockholms stads sjukhusdirektion om nytt avtal, dels ock med Göteborgs stad om upplåtelse av vissa till barnmorskeläroanstalten därstädes upplåtna lokaler och hostäder, vilka icke erfordrades för barnmorskeundervisningen, för en ifrågasatt statlig sjuksköterskeskola i Göteborg. Dessa förhandlingar beräknades bliva avslutade inom den närmaste tiden. Avtalsförslag och definitiva anslagsäskanden beträffande barnmorskeläroanstalterna skulle därefter komma att överlämnas till Kungl. Maj:t. Med hänsyn därtill förordade jag, att i riksstatförslaget för nästa budgetår medel för ifrågasatt ändamål anvisades med allenast preliminärt beräknade belopp.

Sedan avtalsförslaget och därpå grundade anslagsäskanden numera inkommit, anhåller jag, att till slutlig behandling få upptaga dessa anslagsfrågor.

1:o) Barnmorskeläroanstalterna: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	158 000	189 700
1952/53 (statsliggaren s. 986)	192 000	
1953/54 (förslag)	196 000	

Yrkande.

Medicinalstyrelsen (skr. 20/1 1953) hemställer, att anslaget uppräknas med 11 400 kronor.

Barnmorskeläroanstalten i Stockholm.	Ökn. el. minskn.
1. Lönerregleringar:	
a) 1 överlärare (professor) Cp 14 i stället för Ca 31	+ 6 312
b) 1 instruktionsbarnmorska Ce 18/20 i stället för Cg 18/20	—
2. Arvoden till tillfälliga lärare	— 4 800
3. Vikariatsersättningar m. m.	+ 1 544
4. Omräkning:	
Löneklassuppflyttningar	+ 1 604
Rörligt tillägg	+ 10 506
Avrundning	+ 34
	+ 15 200

Barnmorskeläroanstalten i Göteborg.

1. Personalminskning:	
1 instruktionsbarnmorska Cg 18/20	— 11 928
2. Arvoden till tillfälliga lärare	— 5 440
3. Vikariatsersättningar m. m.	+ 1 000
4. Omräkning:	
Löneklassuppflyttningar	+ 852
Rörligt tillägg	+ 11 678
Avrundning	+ 38
	— 3 800
	Nettoökning + 11 400

Motiv.

Allmänna synpunkter. För att häva bristen på barnmorskor ha fr. o. m. budgetåret 1944/45 medel anvisats för anordnande vid vardera av barnmorskeläroanstalterna i Stockholm och Göteborg av två kurser årligen för utbildning av barnmorskor. Kurserna vid stockholmsanstalten, till vilka antagits elever med 24 månaders allmänutbildning vid sjuksköterskeskola, omfatta numera 17 månader, under det att kurserna vid läroanstalten i Göteborg, till vilka antagits elever utan dylik föregående utbildning, pågå i 23 månader. Med det antal barnmorskor, som utbildas under åren 1953 och 1954, synes det inom förlossningsvården befintliga antalet vakanser komma att i det närmaste försvinna med utgången av sistnämnda år. En successiv minskning av antalet kurser torde därför kunna påbörjas under budgetåret 1953/54. Den årliga avgången på grund av uppnådd pensions-

ålder, dödsfall, giftermål m. m. beräknar styrelsen därefter kunna täckas med en årlig rekrytering av cirka 80 nyutbildade barnmorskor. Med hänsyn till den nu sjunkande nativiteten beräknas icke heller något större antal barnmorsketjänster komma att nyinrättas.

Barnmorskeutbildningen under kommande år anser styrelsen böra organiseras på följande sätt.

Undervisningen vid stockholmsanstalten bör fortgå enligt samma plan, som tillämpats under de senast förflutna åren med två kurser årligen för sjuksköterskeelever. Vid läroanstalten i Göteborg bör en kurs, förslagsvis den kurs, som hittills tagit sin början i augusti månad, indragas år 1953. Kvinnokliniken II vid Sahlgrenska sjukhuset börjar nämligen omkring den 1 september 1953 sin verksamhet som obstetrisk klinik vid den medicinska högskolan, varigenom anstaltens utbildningsplatser på förlossningsavdelningen beskäres högst avsevärt. Efter januarikursen 1954 böra kurserna med elever utan föregående sjuksköterskeutbildning upphöra och fr. o. m. år 1956 en kurs årligen för elever med dylik föregående utbildning anordnas. Härigenom skulle den av styrelsen eftersträfvade övergången till barnmorskeutbildning på sjuksköterskeskolans grund bliva helt genomförd. Vid denna övergång kan möjlighet beredas redan utexaminerade distriktssköterskor att genomgå särskild kurs för utbildning till barnmorskor. Önskemål härom har framförts till medicinalstyrelsen. En dylik kurs kan taga sin början under år 1955. Sedan denna omorganisation av barnmorskeutbildningen genomförts, synas i fortsättningen cirka 80 barnmorskor kunna utbildas årligen.

Barnmorskeläroanstalten i Stockholm. 1 a) Den heltidsanställda läkarutbildade lärarpersonalen vid anstalten utgöres av en överlärare, professor, och en barnmorskelärare, placerade i lönegraderna Ca 31 resp. Ca 24. Vägande undervisnings- och rekryteringsskäl synas tala för att överlärartjänsten fr. o. m. den 1 juli 1953, då nuvarande överläraren avgår med pension, uppflyttas till lönegrad Cp 14, samt att tjänsten som barnmorskelärare indrages vid inträffande ledighet och ersättes med en arvodesbefattning som biträdande överlärare.

Överläraren åligger att leda och ansvara för undervisningen, vilken för hans del f. n. omfattar cirka 150 timmar årligen. Överläraren skall vidare, i den mån han icke anmodat barnmorskeläraren bestrida läkarvården, såsom överläkare leda och övervaka barnaföderskornas och de späda barnens vård på den gynekologisk-obstetriska avdelningen vid det sjukhus, till vilket läroanstalten är förlagd. Då elevkurserna tills vidare alltjämt böra dubbleras och när det ur undervisningssynpunkt är angeläget, att överlärarens kapacitet tillvaratages i större utsträckning än f. n., bör han framdeles övertaga en del av den undervisning, som nu överlämnats åt andra

lärare. Undervisningen skulle då i motsvarande mån kunna meddelas i omedelbart samband med den sjukvård, för vilken överläraren ansvarar. Den utvidgade undervisningsskyldigheten bör omfatta inalles omkring 200 timmar. Överlärarens nuvarande rättighet att anmoda barnmorskeläraren att i viss omfattning bestrida enbart läkarvården bör bortfalla.

Barnmorskeläroanstalten är förlagd till Södersjukhuset. För arbetet såsom överläkare vid sjukhusets gynekologiska avdelning äger överläraren uppbära den ersättning, som efter förhandling med honom fastställs av Stockholms stad. Överlärarens arbete vid den obstetriska avdelningen blir jämförbart med överläkarens arbete vid barnbörds- eller sjukavdelning av motsvarande storleksordning, om möjligheten att överlåta sjukvården åt barnmorskeläraren borttages. Sådan överläkare i Stockholm är placerad i 30 lönegraden med en lön av 22 884 kronor per år. Överläraren bör vidare för undervisningen erhålla minst samma timersättning som extra lärare eller 30 kronor, vilket för år motsvarar (30×200) 6 000 kronor. Härutöver bör ett belopp av 2 400 kronor beräknas för ledningen av och ansvaret för undervisningen samt för administrativt arbete. Summan av nu angivna belopp överstiger något lönen enligt lönegrad 14 på löneplan 2 (30 720 kronor). Med hänsyn till den höga genomsnittsåldern vid befordran till överlärare bör befattningen, för att full pension skall kunna utgå, upptagas såsom pensionsberättigande förordnandetjänst.

En stor del av den undervisning, som överläraren icke medhinner, bör meddelas av en läkare vid Södersjukhusets gynekologisk-obstetriska avdelning med ställning som biträdande överlärare. Barnmorskelärartjänsten bör därför indragas. Biträdande överläraren bör åläggas en undervisningsskyldighet av minst 100, helst 150 à 175, timmar per år och vid behov kunna ersätta överläraren. Han skall vara skyldig att under överlärarens semester och sjukdom uppehålla dennes tjänst. Ersättning bör utgå med dels ett fast arvode om 600 kronor, dels ersättning motsvarande lön enligt lönegrad Cp 14 vid vikariat för överläraren, dels ock 30 kronor per undervisningstimme. Med en undervisning om 100 timmar årligen kan den sammanlagda ersättningen beräknas uppgå till i runt tal 7 500 kronor.

Genom att överlärarens arbetsuppgifter ändras på föreslaget sätt kommer den nuvarande barnmorskelärarens skyldigheter beträffande läkarvården att väsentligt minska. Det är därför rimligt, att hans undervisningsskyldighet ökas åtminstone med cirka 50 timmar. Behovet av extra lärare under den tid barnmorskeläraren kvarstår skulle då begränsas till cirka 100 timmar. Barnmorskeläraren har dock motsatt sig en förändring i sina nuvarande åligganden.

Avlöningskostnaderna för ifrågavarande lärare enligt nuvarande organisation, enligt önskad organisation samt enligt den organisation, som övergångsvis bör tillämpas, framgår av följande uppställning:

Befattning	Antal undervisningstimmar			Kostnad		
	F. n.	Önskvärt	Övergångsvis	F. n.	Önskvärd	Övergångsvis
Överlärare	150	200	200	24 408 (Ca 31)	30 720 (Cp 14)	30 720 (Cp 14)
Biträdande överlärare	—	100	—	—	7 500 ¹	—
Barnmorskelärare	150	—	200	18 276 (Ca 24)	—	18 276
Extra lärare	200	200	100	6 000	6 000	3 000
Vikariatsersättningar	—	—	—	356	—	900
	500	500	500	49 040	44 720	52 896

¹ Föreläsningensarvoden 3 000, vikariatsersättning 3 900 och fast arvode 600 kronor.

1 b) F. n. finnas anställda två instruktionsbarnmorskor, en i lönegrad Ca 20 och en i lönegrad Cg 18—20. Enligt det avtal med Stockholms stads sjukhusdirektion, vars giltighet utgick den 31 december 1952, ägde extra instruktionsbarnmorskan, därest hon tidigare vunnit anställning i Stockholms stads tjänst, rätt att räkna förordnandet vid skolan såsom tjänstetid hos staden för löneklassuppflyttning resp. pension. Denna bestämmelse har jämväl intagits i förslaget till nytt avtal med den inskränkning, att bestämmelsen skall gälla, till dess instruktionsbarnmorskan av staten beretts extra ordinarie eller ordinarie anställning, dock längst till 1953 års utgång. Med hänsyn härtill samt till tjänstens permanenta karaktär och för dess rekrytering är det nödvändigt, att densamma ändras till extra ordinarie.

2) Förslaget om ändrad löneställning och undervisningsskyldighet för överläraren medför, att kostnaderna för arvoden till barnavårdslärare och tillfälliga barnmorskelärare minskas med 2 900 till 3 700 kronor.

Under de senaste fem åren har varje år anordnats en tvåmånaderskurs i social mödravård med 20 deltagare, avsedd för barnmorskor, som önska helt övergå till arbete inom den förebyggande mödravården. Antalet heltidsanställda barnmorskor på mödravårdscentraler utgör numera 30 och endast ett fåtal ytterligare dylika tjänster torde komma att inrättas. Teoretisk utbildning, motsvarande den, som ingår i sociala mödravårdskursen, har meddelats samtliga sedan budgetåret 1949/50 utexaminerade barnmorskor. Värdet av denna specialutbildning är mycket stort för distriktsbarnmorskorna. De viktigaste delarna av utbildningen böra därför komma ett större antal före år 1949 utexaminerade barnmorskor än hittills tillgodo. På grund härav böra repetitionskurserna för barnmorskor ökas från två till fyra veckor. Dessa barnmorskor skulle då få tillfälle till ökad repetition av obstetriken, praktiskt deltagande i förebyggande mödravård och handläggande av förlösningsfall samt undervisning i abort- och sociallagstiftning, trilingvning m. m. Vid en sådan utökning torde ytterligare kur-

ser i social mödravård tills vidare icke behöva anordnas. Kostnaden för två årliga repetitionskurser beräknas till 4 200 kronor. Då för nuvarande repetitionskurser anvisats 1 600 och till social mödravårdskurs 4 500 kronor, uppstår en kostnadsminskning av 1 900 kronor.

F. n. genomgå barnmorskor fortbildnings- och repetitionskurser under sammanlagt 100 verksamhetsmånader årligen. De utökade repetitionskurserna skulle medföra en tjänstebortvaro å sammanlagt omkring 112 månader. Då styrelsen räknar med, att vakanserna inom förlossningsvården under år 1954 komma att vara i det närmaste fyllda, torde förlossningsvården icke komma att lida något men av en dylik omorganisation av efterutbildningen.

3) Föreståndaren och instruktionsbarnmorskorna böra erhålla viss lättnad i expeditonsarbetet genom att en del skrivarbete överlåtes på mindre kvalificerad arbetskraft. Under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal bör därför upptagas ett belopp om förslagsvis 1 000 kronor till skrivhjälp. Med hänsyn till förslaget om uppflyttning av överlärtjänsten erfordras en viss ytterligare uppräknig av anslagsposten.

Barnmorskeläroanstalten i Göteborg. 1) och 2) Den successiva reduktionen av den nuvarande barnmorskeundervisningen medför, att de extra instruktionsbarnmorsketjänsterna kunna indragas, den ena fr. o. m. budgetåret 1953/54 och den andra påföljande budgetår.

Under budgetåret 1953/54 torde extra barnmorskelärare behöva tagas i anspråk endast under sammanlagt fyra undervisningsmånader, medförande en kostnadsminskning av cirka 6 000 kronor. Posten till arvoden åt barnavårdslärare kan med hänsyn till att en kurs föreslås indragen, minskas med 700 kronor. Antalet föreläsningar i psykologi och psykiatri bör i enlighet med förslag av överläraren ökas från nuvarande 18 till 24. Merkostnaden härför uppgår till 180 kronor. Då emellertid endast en ny kurs tillkommer under budgetåret, minskas kostnaderna för tillfälliga lärare i lustgasgivning m. fl. specialämnena med 1 520 kronor. För utvidgade repetitionskurser för barnmorskor enligt förut framfört förslag beräknas en arvodeskostnad av 4 200 kronor, innebärande en ökning med 2 600 kronor.

3) För anställande av skrivhjälp på läroanstaltens expedition bör under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal upptagas ett belopp av 1 000 kronor.

Yttranden.

Statskontoret har funnit den föreslagna ändrade organisationen för läkarpersonalen vid barnmorskeläroanstalten i Stockholm i princip icke föranleda någon erinran. Däremot kan ämbetsverket ej godtaga den motivering, som anförts för förslaget om ändrad anställningsform för överläraren. Statskontoret kan för sin del svårligen finna det av behovet påkallat att för

denne inrätta en förordnandetjänst. Med hänsyn härtill och under hänvisning till den restriktivitet, som ansetts böra iakttagas vid inrättandet av sådana tjänster, avstyrker statskontoret förslaget härom. Frågan om överlärarens löneställning torde i första hand böra underkastas prövning av tjänsteförteckningskommittén.

I propositionen nr 50/1950 angående vissa anslag till barnmorskeläroanstalterna uttalade föredragande departementschefen, att han icke ansåge sig kunna förorda, att de extra instruktionsbarnmorskorna bereddes extra ordinarie anställning, enär anstalternas behov av barnmorskepersonal under mera normala förhållanden då ej kunde bedömas. I avvaktan på närmare erfarenheter rörande det personalbehov, som kan förefinnas efter den förestående begränsningen av antalet årligen utexaminerade barnmorskor, bör enligt statskontorets mening framställningen om överförande på extra ordinarie stat av en extra instruktionsbarnmorska vid läroanstalten i Stockholm icke f. n. föranleda någon åtgärd.

Med hänsyn till att någon social mödravårdskurs hittills icke befunnits behövlig för utbildningen vid läroanstalten i Göteborg, ifrågasätter ämbetsverket, huruvida anledning finnes att där upptaga sådan undervisning, innan övergången till barnmorskeutbildning på sjuksköterskeskolans grund blivit helt genomförd. För budgetåret 1953/54 böra därför medel till repetitionskurser vid denna läroanstalt icke anvisas i större omfattning än som skett för innevarande budgetår. Den påyrkade ökningen av antalet föreläsningar i psykologi och psykiatri vid göteborgsanstalten anser sig statskontoret f. n. icke kunna tillstyrka.

I övrigt synes icke något vara att erinra mot medicinalstyrelsens förslag.

Svenska landstingsförbundets styrelse konstaterar med tillfredsställelse, att tillgången på barnmorskor nu börjar motsvara behovet. Att göra en mera exakt bedömning av detta behov torde nu knappast vara möjligt med hänsyn till att den öppna förlossningsvårdens organisation utredes av medicinalstyrelsen. Riktigt synes vara, såsom förbundsstyrelsen vid tidigare tillfällen framhållit, att barnmorskeutbildningen blir en specialitet inom sjuksköterskeutbildningen. Möjlighet beredes därigenom att på ett mera rationellt sätt utnyttja barnmorskorna i den sjukvårdande verksamheten över huvud.

Införandet av de sociala mödravårdskurserna motiverades på sin tid med behovet av ökad utbildning i mödravård för de barnmorskor, som avsågos skola tjänstgöra vid mödravårdscentraler. Antalet barnmorskebefattningar vid dessa är relativt begränsat, och f. n. finnes ett stort antal barnmorskor med sådan särskild utbildning. Något omedelbart behov ur nämnda synpunkt att nu bereda ytterligare barnmorskor ökad mödravårdsutbildning skulle sålunda ej föreligga.

Emellertid är det otvivelaktigt med hänsyn till barnmorskornas mödravårdsuppgifter över huvud av värde, att så många barnmorskor som möjligt av den kategori, som utexaminerats före 1949/50, få en förbättrad mödra-

vårdsutbildning liksom även ökad undervisning i vissa andra ämnen. Tveksamt är emellertid, om för den skull en fördubbling av kurstiden är påkallad. En översyn av kursprogrammet i syfte att nedbringa kurstiden synes därför önskvärd.

Barnmorskorna ha enligt gällande avtal rätt att under dessa kurser erhålla oavkortad lön jämte resekostnads- och traktamentsersättning. I syfte bl. a. att begränsa huvudmännens kostnader synes anledning föreligga att icke till repetitionskurs inkalla barnmorskor, som ha relativt kort tid kvar till pensionsåldern. Förslagsvis bör barnmorska med mindre än fem års återstående tjänstetid icke beordras till repetitionskurs.

I detta sammanhang vill styrelsen fästa uppmärksamheten på att behovet av obligatoriska repetitionskurser för barnmorskor nu icke är detsamma som tidigare, då barnmorskorna sutto relativt isolerade i sina distrikt och hade att ombesörja huvudparten av förlossningarna. Numera sker ju det alldeles övervägande flertalet förlossningar på anstalter, till vilka distriktsbarnmorskorna i betydande utsträckning inkallas till tjänstgöring och varunder de bliva förtrogna med utvecklingen inom förlossningsvården. Detta gäller särskilt barnmorskor, som tjänstgöra på förlossningsavdelningar under ledning av specialutbildad läkare. Anledning torde därför föreligga att taga upp frågan om de obligatoriska repetitionskursernas syfte och organisation till närmare övervägande. Detta torde lämpligen kunna ske i samband med medicinalstyrelsens utredning om den öppna förlossningsvården. I avvaktan på en dylik översyn synes det styrelsen tveksamt, om någon ändring i repetitionskursernas omfattning nu bör göras.

Departementschefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har medicinalstyrelsen beräknat, att vakanserna inom förlossningsvården skall ha i det närmaste försvunnit vid utgången av år 1954. Jag har under hand inhämtat från styrelsen, att antalet barnmorsketjänster inom den slutna och öppna förlossningsvården den 1 januari 1953 uppgick till sammanlagt 1 393. Av dessa var vid samma tidpunkt 126 vakanta. Den årliga avgången på grund av uppnådd pensionsålder samt på grund av dödsfall, giftermål och övriga orsaker kan beräknas till cirka 45 resp. 25 eller tillhopa omkring 70. Då antalet under åren 1953 och 1954 nyexaminerade barnmorskor kan uppskattas till ungefär 225, skulle alltså vakanserna den 1 januari 1955 komma att uppgå till i runt tal endast $(126 + 70 + 70 - 225) = 40$. På grund av den sjunkande nativiteten torde barnmorsketjänster icke eller i allt fall endast till obetydligt antal komma att nyinrättas. Medicinalstyrelsen har med hänsyn till föreliggande omständigheter föreslagit, att den till Göteborg förlagda extra utbildningskursen skall indragas fr. o. m. hösten 1953. Antalet nyutbildade barnmorskor skulle i sådant fall komma att nedgå till omkring 80 per år fr. o. m. år 1955. Jag vill vidare framhålla, att med

förut angivna beräkningsgrunder och en årlig nyrekrytering om 80 barnmorskor ett mindre överskott av barnmorskor kommer att förefinnas vid utgången av år 1960, under förutsättning att antalet tjänster i stort sett hålles konstant. Med hänsyn härtill anser jag mig böra tillstyrka medicinalstyrelsens förslag till nedskärning av kursverksamheten vid göteborgsanstalten.

Vad härefter angår utformningen av kursverksamheten har jag intet att erinra mot medicinalstyrelsens förslag, att undervisningen vid stockholmsanstalten skall fortgå enligt samma plan, som tillämpats de senare åren, eller med två kurser årligen för elever med två års föregående allmänutbildning i sjuksköterskeskola.

Medicinalstyrelsen har föreslagit, att utbildningen också vid göteborgsanstalten skall utformas som en påbyggnad av tvåårig utbildning i sjuksköterskeskola. Ändringen skulle genomföras fr. o. m. år 1956, d. v. s. sedan den kurs, som påbörjas i januari 1954, avslutats i december 1955. Förslag till en sådan omläggning har tidigare framlagts av 1946 års kommitté för sjuksköterskeutbildningen i dess första betänkande. Förslaget befanns då ej böra föranleda någon åtgärd med hänsyn till föreliggande svårigheter att till sådana kurser erhålla tillräckligt antal sökande. Jag får härutinnan hänvisa till propositionen nr 75 till 1949 års riksdag. Vidare har svenska barnmorskeförbundet gjort framställning om anordnande av utbildning för sjuksköterske-barnmorskor vid en kombinerad sjuksköterskeskola-barnmorskeläroanstalt i Göteborg. Jag vill erinra, att — såsom tidigare i olika sammanhang redovisats för riksdagen — tillströmningen av elever till stockholmsanstalten ända sedan år 1950 varit tillfredsställande och under det sista året så stor, att alla sökande sjuksköterskeelever icke kunnat mottagas. Jag ämnar vidare i annat sammanhang hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att en statlig sjuksköterskeskola med en årlig intagning av 60 elever fr. o. m. budgetåret 1953/54 anordnas i de vid barnmorskeläroanstalten i Göteborg ledigblivande lokalerna. Det torde därför kunna förväntas, att ett tillräckligt antal sökande kommer att anmäla sig även till den nu ifrågasatta kursen i Göteborg. Med hänsyn härtill och då en kombinerad utbildning gör det möjligt att på ett mera rationellt sätt utnyttja barnmorskorna inom såväl slutet som öppen vård, vill jag tillstyrka den föreslagna omläggningen.

Under de senaste fem åren har i Stockholm varje år anordnats en särskild kurs i social mödravård, avsedd för barnmorskor, som önskar övergå till arbete inom den förebyggande mödravården. Behovet av heltidsanställda barnmorskor vid mödravårdscentraler synes f. n. vara täckt. Vidare har samtliga sedan 1949/50 utexaminerade barnmorskor erhållit för sådan anställning erforderlig teoretisk utbildning. Jag biträder därför medicinalstyrelsens förslag att tills vidare inställa den nämnda kursen. Med hänsyn till barnmorskornas mödravårdsuppgifter anser jag emellertid i likhet med styrelsen angeläget, att de viktigaste delarna av denna utbildning kommer

ett större antal tidigare utexaminerade barnmorskor tillgodo. Det synes lämpligt, att en kompletterande utbildning försöksvis meddelas vid repetitionskurser med en från två till fyra veckor förlängd kurstid. Behovet av utbildningen torde emellertid vara mest framträdande för barnmorskor i öppen vård. Repetitionskurser av hittillsvarande omfattning torde vara tillfyllest för de anstaltsbarnmorskor — närmast sådana, som icke tjänstgör på specialanstalt — vilka uttages till repetitionskurs. Jag förordar därför, att av de fyra repetitionskurserna endast en vid vardera anstalten förlänges på sätt nyss anförts och i huvudsak avses för barnmorskor i öppen vård. Kostnadsökningen för de förlängda repetitionskurserna kan uppskattas till omkring 1 300 kronor för vardera läroanstalten men uppväges mer än väl av kostnadsminskningen, 4 500 kronor, för den sociala mödravårdskursen i Stockholm.

Omfattningen av övriga repetitionskurser bör bibehållas oförändrad. På av svenska landstingsförbundet anförda skäl vill jag förorda, att barnmorskor, som har relativt kort tid, förslagsvis fem år, kvar till pensionsåldern, icke annat än i undantagsfall inkallas till repetitionskurs. Jag vill i detta sammanhang även rikta medicinalstyrelsens uppmärksamhet på lämpligheten av att i samband med pågående utredning rörande den öppna förlossningsvårdens organisation jämväl upptaga frågan om repetitionskursernas syfte och organisation till närmare prövning.

Förslaget om utökning av antalet föreläsningar i psykologi och psykiatri vid göteborgsanstalten anser jag mig icke kunna tillstyrka.

I fråga om personalorganisationen vid barnmorskeläroanstalterna har jag intet att erinra mot medicinalstyrelsens förslag rörande den läkarutbildade lärarpersonalens sammansättning och undervisningsskyldighet m. m. Så länge den nuvarande barnmorskeläraren kvarstår i tjänst kan den föreslagna organisationen komma att medföra en mindre kostnadsökning. På längre sikt synes emellertid förslaget innebära en ur såväl praktisk som ekonomisk synpunkt fördelaktig lösning. Den exakta kostnaden för den nya organisationen kan jag icke f. n. angiva, när jag ej är beredd att nu taga ställning till styrelsens förslag om lärarpersonalens lönegradsplacering och övriga ersättningar. Frågan härom har prövats av tjänsteförteckningskommittén och kommer att i särskild ordning anmälas för riksdagen.

Mot medicinalstyrelsens förslag om beredande av extra ordinarie anställning åt en extra instruktionsbarnmorska vid stockholmsanstalten samt om anvisande av mindre belopp för anställande av tillfällig skrivhjälp m. m. har jag intet att erinra.

De av mig framlagda förslagen föranleder beträffande stockholmsanstalten en minskning av medelsbehovet med 6 000 kronor under anslagsposten till arvoden åt tillfälliga lärare men en ökning av övriga kostnader med 2 900 kronor till viss skrivhjälp m. m. samt till beräknade kostnader för ifrågasatta löneregleringar. De automatiska utgiftsökningarna beräknas till

12 100 kronor, varav omkring 10 500 kronor till den allmänna lönehöjningen och 1 600 kronor till löneklassuppflyttningar. Nettoökningen för stockholmsanstalten uppgår sålunda till cirka (2 900 + 12 100 — 6 000) 9 000 kronor.

För göteborgsanstalten minskar medelsbehovet på grund av indragningen av den extra utbildningskursen med 11 900 kronor för den indragna instruktionsbarnmorskettjänsten och med 8 200 kronor för lärararvoden. Å andra sidan erfordras ökad medelsanvisning med omkring 11 800 kronor för den allmänna lönehöjningen, med 1 000 kronor vardera för löneklassuppflyttningar och tillfällig skrivhjälp samt med 1 300 kronor för den förlängda repetitionskursen. Nettominskningen utgör således (11 900 + 8 200 — 11 800 — 1 000 — 1 000 — 1 300) 5 000 kronor.

Anslaget, som i sin helhet alltså skulle öka med (9 000 — 5 000) 4 000 kronor, beräknas för stockholms- resp. göteborgsanstalten sålunda: avlöningar till ordinarie tjänstemän 49 000 (+ 3 000) resp. oförändrat 44 000 kronor, arvoden åt tillfälliga lärare 11 700 (— 6 000) resp. 12 400 (— 6 900) kronor, avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 11 000 (+ 1 000) resp. 11 500 (— 6 800) kronor samt rörligt tillägg 28 000 (+ 11 000) resp. 28 400 (+ 8 700) kronor.

I enlighet härmed skulle det sammanlagda medelsbehovet uppgå, för stockholmsanstalten till (49 000 + 11 700 + 11 000 + 28 000) 99 700 (+ 9 000) kronor och för göteborgsanstalten till (44 000 + 12 400 + 11 500 + 28 400) 96 300 (— 5 000) kronor.

Anslaget torde alltså böra uppföras med (99 700 + 96 300) 196 000 (+ 4 000) kronor.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för barnmorskeläroanstalterna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1953/54:

Avlöningsstat.

A. Barnmorskeläroanstalten i Stockholm.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	49 000	
2. Arvoden åt tillfälliga lärare, <i>förslagsvis</i>	11 700	
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	11 000	
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	28 000	99 700

B. Barnmorskeläroanstalten i Göteborg.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	44 000	
--	--------	--

2. Arvoden åt tillfälliga lärare, <i>förslagsvis</i>	12 400	
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	11 500	
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	28 400	96 300

Summa förslagsanslag kronor 196 000;

b) till *Barnmorskeläroanstalterna*: *Avlöningar* för budgetåret 1953/54 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 196 000 kronor.

2:o) Barnmorskeläroanstalterna: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	208 400	216 399
1951/52	198 400	209 116
1952/53 (statsliggaren s. 987)	228 800	
1953/54 (förslag)	259 800	

Yrkande.

Medicinalstyrelsen (skr. 20/1 1953) hemställer, att anslaget uppräknas med 37 700 kronor.

	Utgifter	Anslag	Förslag	Ökn. el. minskn.
A. Barnmorskeläroanstalten i Stockholm.	1951/52	1952/53	1953/54	
1. <i>Expenser</i>	2 499	2 500	3 000	+ 500
2. <i>Ersättning för undervisningslokaler och elevbostäder m. m.</i>	126 008	124 000	185 000	+ 61 000
3. <i>Kost åt elever</i>	82 365	96 400	121 400	+ 25 000
4. <i>Arvoden åt elever</i>	29 484	32 400	57 600	+ 25 200
5. <i>Stipendier åt barnmorskor i repetitionskurs</i>	2 650	3 000	6 000	+ 3 000
6. <i>Stipendier åt barnmorskor i social mödravårdskurs</i>	3 500	4 000	—	— 4 000
				+ 110 700
Särskilda uppbördsmedel (ersättning från Stockholms stad m. m.)	145 939	149 000	207 000	+ 58 000
Nettoökning				+ 52 700
B. Barnmorskeläroanstalten i Göteborg.	Utgifter	Anslag	Förslag	Ökn. el. minskn.
	1951/52	1952/53	1953/54	
1. <i>Expenser</i>	2 000	2 200	3 000	+ 800
2. <i>Ersättning för undervisningslokaler och elevbostäder m. m.</i>	147 225	146 800	119 500	— 27 300
3. <i>Kost åt elever</i>	151 014	148 000	112 600	— 35 400
4. <i>Arvoden åt elever</i>	45 715	44 900	35 600	— 9 300
5. <i>Stipendier åt barnmorskor i repetitionskurs</i>	2 391	3 000	6 000	+ 3 000
				— 68 200
Särskilda uppbördsmedel (ersättning från Göteborgs stad)	256 804	243 200	190 000	— 53 200
Nettominskning				— 15 000
				+ 37 700

Total nettoökning på anslaget + 37 700

Motiv.

A 1) och B 1) Under föregående punkt har styrelsen föreslagit, att kursen i social mödravård vid anstalten i Stockholm tills vidare skall uppskjutas och viss del av undervisningen i kursen inläggas i från 14 till 28 dagar utökade repetitionskurser. Under anslagsposten till expenser har hittills anvisats 300 kronor för den sociala mödravårdskursen. Dessa medel böra i fortsättningen disponeras för motsvarande utgifter vid de utökade repetitionskurserna. Expensposten under göteborgsanstaltens omkostnadsstat bör höjas med 300 kronor för repetitionskurserna därstädes. Under senare år inträffade prisstegringar ha medfört, att till expenser anslagna medel icke medgivit inköp av undervisningsmateriel och litteratur i nödvändig omfattning. Anslagsposterna böra med hänsyn härtill uppräknas med ytterligare 500 kronor vid vardera anstalten.

A och B 2)—4) Elevantalet vid stockholmsanstalten kan beräknas framgent uppgå till cirka 30 i varje undervisningskurs. Kostnaderna för elevernas kost och arvoden ha beräknats med hänsyn härtill. Nytt avtal har preliminärt slutits med Stockholms stads sjukhusdirektion om disposition fr. o. m. den 1 januari 1953 av lokaler m. m. för nämnda läroanstalt, vilket avtal överlämnats till Kungl. Maj:t för godkännande.

Av handlingarna i detta ärende inhämtas bl. a. följande:

Ersättningen till Stockholms stad för dispositionen av lokaler för barnmorskeläroanstalten har icke angivits till visst belopp utan skall årligen fastställas på grundval av räkenskaperna för S:t Eriks sjuksköterskeskola (i vars byggnad anstaltens lokaler äro inrymda) för det sistförflutna året. Principerna för kostnadsfördelningen framgå av en särskild bilaga till avtalet. Av vissa såsom grupp I betecknade kostnader, vilka äro gemensamma för anstalten och sjuksköterskeskolan, skall 22,2 procent anses belöpa på anstalten. Procenttalet är beräknat med hänsyn till antalet barnmorskeleaver i byggnaden i förhållande till det totala elevantalet där, 72 resp. 324. Till nämnda kostnadsgrupp hänföras avlönings- och pensionskostnader för ekonomipersonal, kostnader för inköp och underhåll av möbler m. m. samt av linne, gång- och sängkläder, fastighets- och lokalkostnader (bränsle, tomthyra, elektrisk ström, renhållning m. m.) ävensom tvättkostnader o. dyl. Under grupp II ha upptagits sådana kostnader, som helt hänföra sig till barnmorskeläroanstalten. I denna grupp ingå telefonkostnader, kostnader för byggnadsunderhåll (0,6 procent av byggnadsvärdet på anstaltens lokaler) samt ränta och amortering på byggnadsvärdet (3,5 procent och 60 års amortering) och inventarietvärdet (3,5 procent och 10 års amortering). De årliga driftkostnaderna för dessa lokaler ha på grundval härav beräknats komma att uppgå till omkring 163 600 kronor. Härtill komma kostnaderna för bostäder åt de elever, som icke inrymmas i de 72 rum, som disponeras i byggnaden.

I den mån kostnaderna hänföra sig till elevernas praktiska utbildning erlägger staden ersättning till medicinalstyrelsen efter samma principer, som gälla för bestämmande av statens ersättning enligt avtalet, dock att medeltalet elever, för vilket ersättning skall utgå, må utgöra högst 50.

Med ledning av detta avtal beräknas kostnaderna för undervisningslokaler och elevbostäder m. m. till följande belopp:

Lokalkostnad $163\ 600 + (175 \text{ elevmån.} \times 123)$	21 625	185 000
Kost åt elever $(30 \text{ elever} \times 34 \text{ mån.} \times 119)$		121 400
Arvoden åt elever $(30 \text{ elever} \times 24 \text{ mån.} \times 80)$		57 600
		<hr/>
		Summa kronor 364 000

Stockholms stads ersättning för elevernas arbete under den praktiska utbildningen uppskattar styrelsen på grundval av avtalet till 204 000 kronor.

Kostnaderna för lokaler, kost och arvoden åt elever vid läroanstalten i Göteborg beräknar styrelsen enligt följande uppställning:

Undervisningslokaler		15 000
Bostadskostnader m. m. för elever $77\ 760 + (297 \times 90)$	26 730	104 500
Kost åt elever $(33 \times 35 \times 97:50)$		112 600
Arvoden åt elever $(33 \times 27 \times 40)$		35 600
		<hr/>
		Summa kronor 267 700

Stadens ersättning för elevernas arbete under praktisk utbildning uppskattas till 190 000 kronor.

A 5) och 6) samt B 5) Enligt gällande stipendiebestämmelser må envar av högst 48 obemedlade eller mindre bemedlade elever vid vardera anstalten, såsom bidrag till kläder, böcker, instrument och andra utgifter under utbildningens teoretiska del, erhålla ett stipendium av 100 kronor. När å ena sidan några elever, vilka förut genomgått tvåårig sjuksköterskeutbildning, från sjuksköterskeskolan erhålla stipendium jämväl under barnmorskeundervisningens teoretiska del, samt å andra sidan nuvarande stipendiebelopp med hänsyn till prisläget kan anses synnerligen blygsamt, har styrelsen funnit önskvärt att i vissa fall kunna tilldela elev större stipendium. Styrelsen hemställer därför att inom ramen av för ändamålet anvisade medel få tilldela elev stipendium med högst 200 kronor.

Enligt nämnda bestämmelser må vidare stipendium utgå till barnmorska, som deltagar i repetitionskurs, med 50 kronor. Styrelsen föreslår, att, om repetitionskurserna ökas från 14 dagar till en månad, stipendiebeloppet höjes till 100 kronor. Härav föranledda merkostnader uppgå till 3 000 kronor vid vardera läroanstalten.

Det för stipendier till deltagare i social mödravårdskurs anvisade beloppet utgår.

Yttrande.

Statskontoret anser, att uppräknningen av anslagsposterna till expenser bör begränsas till 200 kronor för stockholmsanstalten och till 300 kronor för göteborgsanstalten.

Enligt vad ämbetsverket under hand inhämtat äger barnmorska att under deltagande i repetitionskurs uppbära, förutom oavkortad lön, jämväl tjänstgöringstraktamente och resekostnadsersättning. Vid sådant förhållande anser statskontoret icke skäl föreligga för bifall till framställningen om höjning av stipendiebeloppet. I övrigt synes icke något vara att erinra mot medicinalstyrelsens förslag.

Departementschefen.

Sedan gällande avtal med Stockholms stad angående upplåtelse av lokaler m. m. för den till S:t Eriks sjuksköterskeskola i staden förlagda barnmorskeläroanstalten från stadens sida inom föreskriven tid uppsagts att upphöra fr. o. m. utgången av år 1952, har efter förhandlingar mellan medicinalstyrelsen och Stockholms stads sjukhusdirektion förslag till nytt avtal upprättats. Avtalet har, enligt vad jag under hand inhämtat, tillstyrkts av Stockholms stadskollegium och torde komma att godkännas av stadsfullmäktige vid dess sammanträde den 16 mars 1953. Kungl. Maj:t har på min hemställan förut denna dag beslutat för sin del godkänna detsamma. Avtalet är avsett att gälla fr. o. m. den 1 januari 1953 t. o. m. den 31 december 1955. Därest uppsägning av avtalet ej sker av någondera parten senast sex månader före avtalstidens utgång, skall avtalet varje gång anses förlängt för en tid av tre år. Förhandlingar rörande smärre jämkningar i avtalet må av parterna påkallas under avtalstiden. Det föreslagna avtalet skiljer sig icke från det nuvarande i fråga om de grundläggande principerna för fördelningen av kostnaderna mellan staten och Stockholms stad. Den huvudsakliga skillnaden är, att den staden tillkommande ersättningen för undervisningslokaler och 72 elevbostäder, som hittills utgått med ett fast belopp om 115 000 kronor per år, enligt det nya avtalet skall grundas på de faktiska kostnaderna för lokalerna. Vid beräkningen av dessa kostnader skall tillämpas samma ersättningsgrunder, som utgjort underlag för uppskattningen av det hittills utgående fasta beloppet. Under tiden för elevernas praktiska tjänstgöring har Stockholms stad hittills erlagt ersättning till medicinalstyrelsen med bl. a. ett visst fast belopp per elev och år. Enligt det nya avtalet skall staden erlägga ett belopp motsvarande den faktiska lokal-kostnaden per elevrum. Därjämte har staden åtagit sig att betala ett visst fast belopp per elev och år utgörande stadens andel i kostnaden för elevernas ferier. Det antal elever, för vilket ersättning skall utgå, har dock maximalt till i genomsnitt 50.

Avtalet med Göteborgs stad har på oförändrade villkor förlängts för tiden t. o. m. utgången av år 1955.

Vad angår beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår vill jag erinra, att jag under föregående punkt tillstyrkt medicinalstyrelsens förslag att tills vidare inställa den sociala mödravårdskursen vid läroanstalten i Stockholm och att försöksvis förlägga vissa delar av undervisningen i

denna kurs till två förlängda repetitionskurser, en i vardera Stockholm och Göteborg. Enär de båda övriga repetitionskurserna sålunda kommer att bibehållas oförändrade, torde uppräknningen av anslagsposterna till expenser kunna begränsas till för stockholmsanstalten 200 och för göteborgsanstalten 400 kronor.

Beträffande anslagsposterna till övriga utgifter har jag intet att erinra mot medicinalstyrelsens på grundval av förenämnda avtal gjorda beräkning av delposterna till Ersättning för undervisningslokaler och elevbostäder m. m., till Kost åt elever samt till Arvoden åt elever. Den under dessa delposter erforderliga ökningen av medelsbehovet såvitt angår läroanstalten i Stockholm torde sålunda kunna uppskattas till resp. 61 000, 25 000 och 25 200 kronor, under det att motsvarande medelsbehov beträffande göteborgsanstalten kan beräknas minska med resp. 27 300, 35 400 och 9 300 kronor.

Mot medicinalstyrelsens förslag att inom ramen av för ändamålet nu anvisade medel i vissa fall kunna tilldela elev ett från 100 till högst 200 kronor höjt stipendium har jag intet att erinra. Däremot är jag — med hänsyn till att barnmorska, som deltagar i repetitionskurs, äger rätt att uppbära förutom oavkortad lön jämväl resekostnadsersättning och tjänstgöringstraktamente — icke beredd att tillstyrka förslaget om en höjning av till deltagare i dessa kurser utgående stipendier. På grund av i propositionen nr 220/1952 framlagda förslag har riksdagen godkänt vissa grunder för studiehjälperksamheten vid olika slag av läroanstalter. Kostnaden för studiehjälpen avses skola bestridas från anslag under åttonde huvudtiteln. Med hänsyn till beskaffenheten av nu ifrågavarande elevstipendier anser jag mig dock icke f. n. böra föreslå någon ändring i grunderna för desamma.

Det för stipendier till deltagare i den sociala mödravårdskursen vid stockholmsanstalten f. n. avsedda beloppet om 4 000 kronor bör av förut anförda skäl utgå.

Städernas ersättning för elevernas arbete under den praktiska utbildningen jämte hyresinkomster för personalbostäder vid stockholmsanstalten (3 000 kronor) torde såsom medicinalstyrelsen angivit kunna uppskattas till omkring 207 000 resp. 190 000 kronor. Förslaget innebär en ökning beträffande stockholmsanstalten med 58 000 kronor och en minskning i fråga om göteborgsanstalten med 53 200 kronor. I enlighet härmed kan medelsbehovet under anslagsposterna till övriga utgifter beräknas öka för läroanstalten i Stockholm med $(61\ 000 + 25\ 000 + 25\ 200 - 4\ 000 - 58\ 000)$ 49 200 kronor och minska beträffande läroanstalten i Göteborg med $(27\ 300 + 35\ 400 + 9\ 300 - 53\ 200)$ 18 800 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet skulle i enlighet med vad sålunda föreslagits komma att uppgå till $(120\ 100 + 200 + 49\ 200)$ 169 500 kronor för stockholmsanstalten och $(108\ 700 + 400 - 18\ 800)$ 90 300 kronor för göteborgsanstalten, innebärande en nettoökning med 49 400 kronor resp. netto-

minskning med 18 400 kronor. Den totala anslagsökningen kan sålunda beräknas till (49 400 — 18 400) 31 000 kronor.

Anslaget torde alltså för nästa budgetår bära uppföras med (169 500 + 90 300) 259 800 kronor.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Barnmorskeläroanstalterna: Omkostnader* för budgetåret 1953/54 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 259 800 kronor.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda under punkterna 1:o) och 2:o) med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt, förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ulf Thorselius.